

san tan ni kelennan — nimòrò 123

mè kalo

san 1982

bp:24 - bamakò (mali)

telefòn: 22-21-04 CCP: 0155

dôrômè 5

kibarudilaw kuntigi: amadu ganyi-kantè

Douzkin. HESMUS -

kibaru

a bè bò kalo o kalo, faso ka kibarudiso ka yamaruya kònò

awirili kalo tile 21 sugandira k'o kè mali piyóniyew tògò la don ye.

Kabini san 1960 Awirili kalo tile 21 don, Mali denmisèn nyémogòw ye hakili nyuman sòrò ka piyóniyé kungtiw bila ka taga piyóniyeyá kalan na katibugu (Kulu koro).

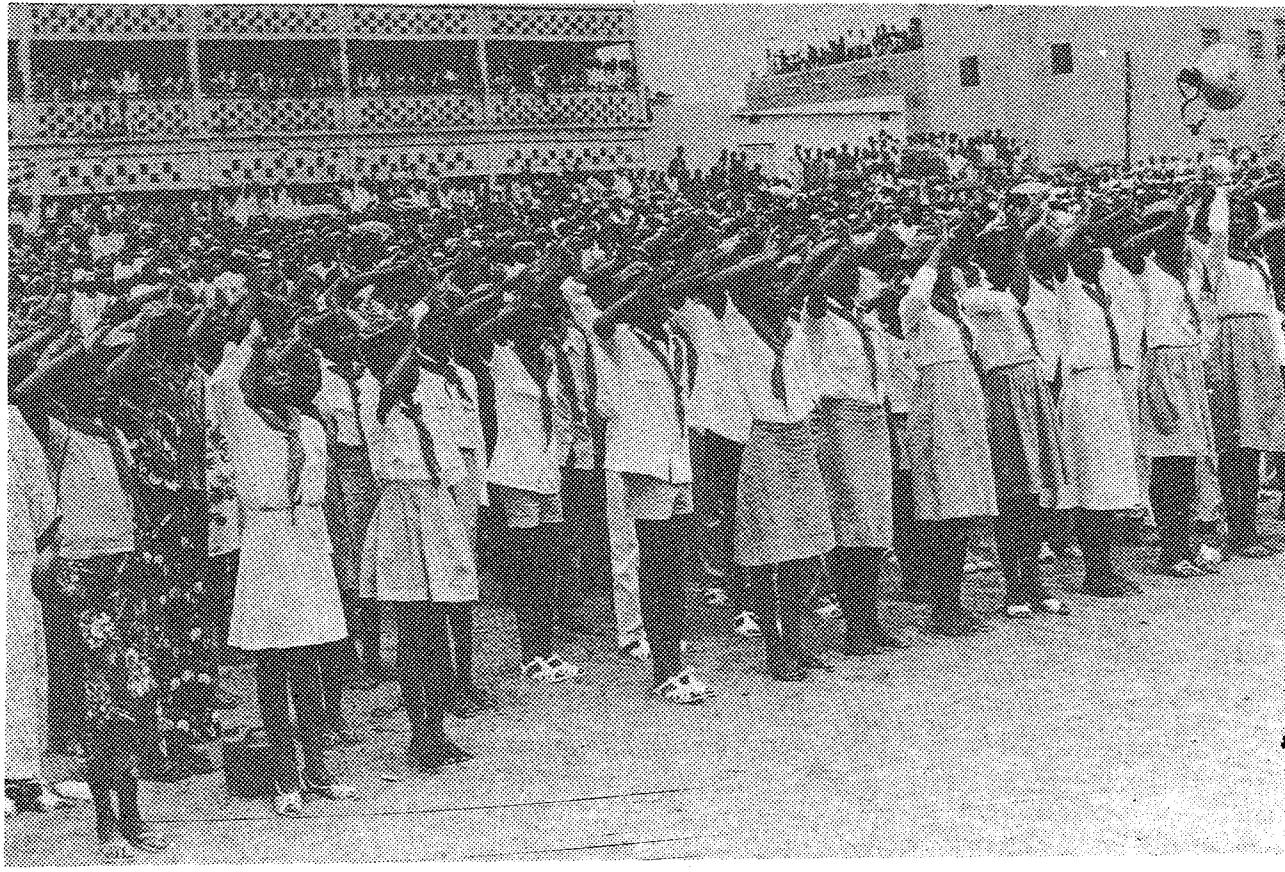
Sanni an k'an ka yèrèmahórónya sòrò sètanburu kalo tile 22, an ka denmisènw tun bè ka la-

mò ni an marabagaw hakili de ye n'o ye tubabuw ko ye.

Kabini an ka jamana y'a yèrè ta, jamana nyémogow y'a kanu ka hakili wèrè di an ka denmisènw ma, hakili min bë se k'a to an ka jamana danbe bë to a la, denmisènw ka hamni ni faso ka nyètaa ye kosèbè, wa pi-

yóniyew b'o sira kan fana.

Piyóniyew tògò la don in hukumu kònò, u ye baara caman kè Bamakò dugu kònò: don kelen kè ra piyóniyew y'u jò polisiw nò la nbèdaw kan ka bolifènw ka tèmèli nyènabò. O tèmènen kò u ye Bamakò kin caman furan ka jè. Mali piyóniyew bë fo.

kibaru kanubagaw kuma yòrò

masa solomani ka baro

Bèe b'a dòn ko Masa Solomani ye dinyè danfèn bée mara; hadamaden, jinè ani wókulò. Hali finyèn n'a nyogónnaw, Masa Solomani y'olu mara.

Masa Solomani ka baro tun mana sigi, danfèn bée tun bée n'u sigi k'a koori baro la. Nka o wagati y'a sôrô jènèya ma na dinyè kônô fôlô.

Don dô la, Masa Solomani sigilen nana i kanto barodenw cè la : ko alahu a kibaru ! a y'o fô sinyè saba. Barodenw nana u kanto masakè ma ko mun kèra. Masakè ko den dô bée na wolo kôrôñ fè, o ye cè ye, den dô fana bée na wolo tilebin fè, o ye muso ye, ni olu mógo fila ye nyogón ye don o don, o mógo fila bée jènèya jujón dinyè kônô o don, bawo ala y'a latigè ka ban.

ala ka latigè tè kôrôbò

Kônô dô bée kungo kônô o tògô ye ko ngeleba, ngeleba nana Masakè nyi ninka ko denmuso in bée wolo dugu jumèn, k'a bée wolo du jumèn kônô. Masakè y'a wolo dugu fô, k'a wolo du fana fô ngeleba ye. Kônô in b'a fè ka ala ka latigè kôrôbò. Denkè wolola kôrôñ fè, denmuso wolola tilebin fè.

Denmuso wololen, denba y'a da dukènèma fiti rida tuma fè, kônô in taara den ta ka taa n'a ye fo kungo kônô ka taga a bila a nyaga kônô. A ko n'i y'a mèn ko muoso bée na jènèya kè, o k'a sôrô ani cè ye nyogón ye. N'i y'a mèn ko ka den da dukènè ma fitiri tuma fè a ma nyi, o fana kôrô de ye nin ye.

Kônô ye den lamô a nyaga kônô. A bée taga dumunifènw nyini kana di den in ma fo k'a kôrôya. O y'a sôrô denkè in fana wolola, o fana kôrôyalen bée. Tuma bée o cènin tun bée taga fèlèbô yôrô la. Fôlô fôlô mógo tun bée taga kungo kônô, ka taga sogow ni kônôw faga o de ye fèlèbô ye.

Don dô la cènin n'a tonyogónw taara fèlèbô yôrô la, u jènsènna ka bô nyogón na, cènin taara se jirisun dô kôrô, a y'a kun kôrôta, a ye kônô nyaga ye san fè, a y'a nyémada san fè. A ye denmuso in taama-taamatô ye kônô nyaga kônô san fè. A yèlènna a nôfè ka taga don kônô nya ga kônô, n'a ko a bée maga dennin na, o bée boli ka bô cènin kôrô, fo cènin sègènna tuma minna, a jiginna ka na so. A y'i miiri a bée se ka taa fèn min kè dennin na n'a b'a sôrô ka maga

a la.

fèerè tè kènyè ko la

I ká dòn cè ye sanyô kisè bô ka kè mugufara ye, ka di kè k'a nôoni, k'a kè baranin dô kônô. A seginna dennin nôfè, a taara se jiri kôrô, a yèlènna ka se denni ma, a y'i bolo don dibara kônô, ka di ni mugufara nôonilen dô bô ka dennin nègèn n'o ye fo ka dôoni don a da kônô. O diyara dennin da la, a y'o dun.

Cènin nana so, ka na mugufara dô wèrè dila, ka taa n'o ye, k'o fana di dennin in ma, a y'o dun. Fo k'a kè sa don dôw, dennin ni cènin bée to ka tulon kè, ni kônôba natuma sera, cènin b'i dogo ka na so. U to-ra o cogo la ten fo den nin nana mógoninfin kan mèn. O y'a sôrô sokè bée cènin fa fè, dennin k'a ma, n'i k'an ka fèrè nyogón ma, i bée fura kè i fa ka sokè kônô k'a faga, n'a sara tuma minna, n'aw y'a sama ka t'a fili kènèma i bée kôgô susu, k'a mugu kè ji la, k'o ji bon sosu in kan, o tuma na a wolo bée bée ja a kan, ni wuluw ni waraw y'a kônônafènw bô tuma minna, a bée kè foroko ye, ne bée n'a fô n'ba ve, n'o ye kônôba ye sa, nko a ka sosu in ta ka na a bila nyaga kônô ne kôrô yan. Nb'a fo kônôba ye nko nbè to

kibaru kanubagaw kuma yòrò

ka tulon kè sosu in kònò yan.

Cènin taara fura nyini ka kè so in kònò k'a faga, dennin y'a fô cogo min, k'a kè o cogo laten. kònòba nana tuma min na, dennin y'i kanto a ma k'a ka taga sosu in ta kana n'a ye, k'ale bë tulon kè a kònò sanni a ka bô barokè yòrò la. A ba taara sosu ta ka na a bila nyaga kònò

Don dô la, cènin nana dennin nôfè, a yèlènna jiri kan, ani dennin ye bololatulon kè, fo ala tora a ka masaya la, u jarabira nyôgòn na. U donna sosu in kònò ka jènèya kè; sanni kònòba na tuma ka se cènin bë jigin ka taga so. Don o don cènin bë na; u tora ten fô ala nana garijègè di dennin ma, a ye kònòta cènin fè, kònòba tè o si kala ma fôlò. kònò nana kè fo ka mógòw bô a kala ma.

timinandiya ye a dama baara ye

Don dô la, u sigilen Masa Solomani ka baroda la, danfèn bëe kèlen k'a koori, Masa Solomani y'i kanto u ma, a ko jama, jinè ni mógò, sogo ni wara ani kònòw, ne tun ye kunnafoni min fô aw ye baro sen fè yan, ayiwa a sera dè ! ne ye mógò fila min ko-fô aw ye, u wolola, wa u ye jènèya kà fo kònò barà bë dennin la bi.

ngeleba y'i kanto Ma-

sakè ma k'ale ma sòn, bawo ko masakè ye kuma in fô don min, k'ale taara denmuso in nyini fo k'a ye, k'a bilenmanin ta ka t'a bila fo a nyaga kònò jiri dô sanfè. K'a lamò yen fo k'a kòròya, n'i y'a mèn a bë jènèya kè, o k'a sòrô

nin ni sosu ta ka n'u jigin barokèlaw cè ma Masa Solomani kòrò. Masa Solomani ko jama ma a ye dennin filè, kònò b'a la wa kònò t'a la ? bëe ko kònò b'a la. Nge leba y'i kanto ko yala jóni bë ka kònò da nin dennin na sa? Cènin y'i

ani cè de bë nyôgòn ye. Ko kabini dennin wolola ani cè ma jè sanko ka kònò ta, a yèrè tè cè sidòn fôlò.

Masa Solomani k'a ma taa i ka taa dennin ta ka na, sosu min bë nya-ga kònò i ka na n'o fana ye, o y'a sòrô cènin dogolen bë sosu kònò yen. Ngeleba taara den-

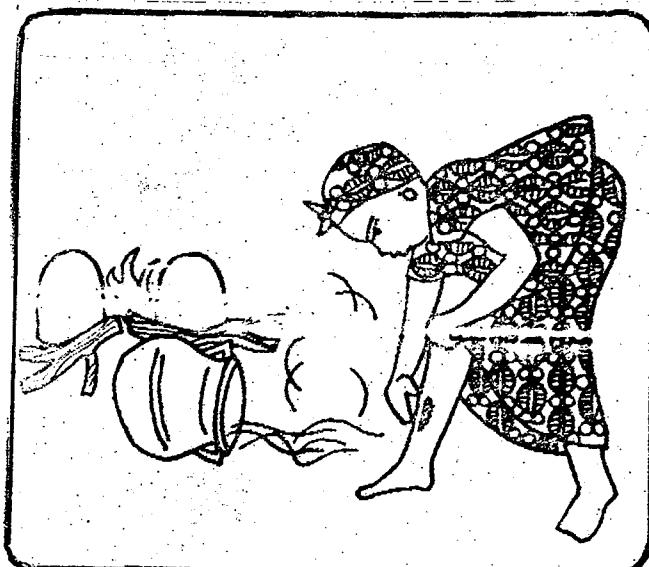
suran ka bô sosu kònò ko ne de y'a d'a la, o kèlen kònòba binna kasi la ko jóni bë latigè sôsô. O la Masa Solomani ye ngeleba danga k'a barika ban, kònò bëe b' a bugò.

Banuhun Danbèlè
ka bô Dôkôlô
Bamana (Yangaso)

jan to yèrè la kòrò ko ka nyi

jeninidaw

Jolida furakè cogo sèbènna kibaru nímòrò 115 kònò, a nyè 12 la. Nka mògò ka kan k'i jan to a la ko jolida furakè cogo ani jeninida furakè cogo tè kelen ye : a fòra ko jolida (nèn bè min na wo, nèn tè min na wo) ka kan ka ko ni ji ye, de ka alikòli k'a la, k'a saniya konyuman. O si tè kè jeninida la, bawo tasuma ye tinyèni min kè fari wolo la, jeninida koli bè se ka kè sababu ye, o tinyèni ka juguya.

Jeninidaw yèrè ye suguya saba ye :

1. Fòlò taamashyèn ye funteni dòròn ye wolo kan.
2. Filanan bè logologo ka ji ta ; o ka jugu ni fòlò ye.
3. Sabanan kòni ye jeni pewu ye : jeninida bè sisi, k'a yòrò bée jeni ka ban ; o de ka jugu ni bée ye.

O jeninida saba ninnu na, fòlò ni filanan de furakè cogo sèbènnen bè kibaru nyè in na.

Jeninida suguya sabanan mana mògò min sòrò, o tigi ka kan ka lase joona dògòtòròso la.

Ni fini b'a tigi kan na, aw kan'a fò ko aw bè o finiw bò a kan na : o bè na ni farisogo purutili ye.

Aw kan'a fò fana ko aw bè fini don a kan na. Aw bè jenibagatò meleke fini dò la dòròn, ka taa n'a ye dògòtòròso la.

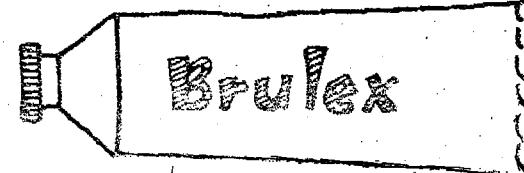
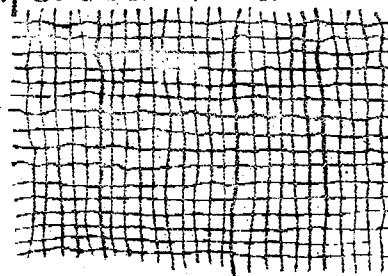

aw kana jenida ko,
aw ye tasuma jenifurabandima
da a la - aw b'a siri k'a
to ten fo tile 2.

n'aw m'o kē, aw bè se
fana ka tasuma jeni
pomati mu a la, ka bandi
magaman da o kan,
o k ò k'a siri ni bandi
ye.

aw bè segin o kan
don o don.

jenifurabandima

birilèkisi

kibaru kanubagaw kuma yòrò

mun ye warabilenw ka nya sòn dabila

Fòlò, Warabilenw tun bè nya sòn san o sane. N'u tun bè taga nya sòn yòrò la, sonsan tun bè u bée kè segiba kelen kònò k'u doni fo nya sòn tu la, bawo u tun bè tèmè dosokòròw ka gese tònò kènè kan.

Sònni mana ban, u bè sonsan lafa dumuni ni minfènw la, sonsan bè sòrò ka segin n'u ye ka n'u bila so. San dò la, warabilenw hakilibòra sonsan kò dumuni kò la. O la bée ye yafa nyini sonsan fè, a ko nin tè baasi ye o, n'aw tilara a y'aw labèn an ka taga so.

U tilalen, sonsan y'u kè segiba kònò ka so sira minè fo dosokòròw ka gese tònò kènè kan. O yòrò la jirisun ma surun yen na. Sonsan y'a nyè tugu k'i fili gese la. Dosokòròw ko : an ka gese kelen kana tigè dè! Sonsan ma kuma, a b'a fè k'a dimin bò warabilenw na. A y'i fili gese la tugun. Dosokòròw ko: sonsan n'e nyè tè ko la an ka gese kelen kana tigè dè! San o san i bè tèmè a la yan, sisan i b'a kè kala bancya ye, an b'i nyè yèlè bi.

Sonsan ko:a mana digi min na o tigi na nka doni jigin k'a lajè. O fòlen sugunèji tilara warabilen caman na segi kònò dè. Sonsan y'i fili tugun ka gese kelen tigè "parawu", dosokòròw girinna ka d'a kan, a ye segi fili ka taga i dogo furatu la, ka dosokòròw ni warabilenw lajè nyògòn na kènèba kan.

Warabilenw ka nya sòn dan na o ma. Kabini o don, waraben ma da foyi la ka jiri bò, sonsan fana ma da foyi la ka furatu bò.

nin file warabilenw
ye sonsan kun segi
kònò.

Duguna Tarawele
Zafu kuntigi
Kati.

bamanankan

alamani.....	amende
alamisa.....	jeudi
ba.....	mère
baa.....	mille
da.....	prix
dabò.....	débuter
jabaru.....	majestueux
jabi.....	hénné
e.....	toi
faa.....	poêle
faga.....	tuer
galadon.....	teinture
galaka.....	coté
hòròn.....	noble
hinètò.....	pitoyable
kaarisa.....	un tel
kaba.....	mais
laadi.....	conseiller
maabò.....	griot peul
mabò.....	éloigner
na.....	sauce
neni.....	insulter
nyaga.....	rejouissance
òwò.....	oui
palan.....	seau
pan.....	sauter
sa.....	mourir
sababu.....	cause
shèmuso.....	poule
sho.....	haricot
taali.....	départ
taara.....	lit en bois
cèden.....	acolyte
cèn.....	géomacie
wa.....	aller

sugula ye cèsiri dugu ye. ka bò welesebugu

Marisi kalo tile 27 san 1982 kònò,
o kèra seliba ye Sugula, Welesebugu
aròndisiman na.

Sugula ye cèsiri dugu ye, bèn ni
kelenya sinsina yen fana.

Nin seliba in kun b'o hukumu ke-
len in de fò : amerikènw ye dèmè
kèrènkèrènnèn kè Sugula ye, ka nyò
si masin di u ma. O siratigè de la,
Sugulakaw y'a ganiya ka marisi kalo
tile 27 kè seli ye Sugula.

◦ ◦

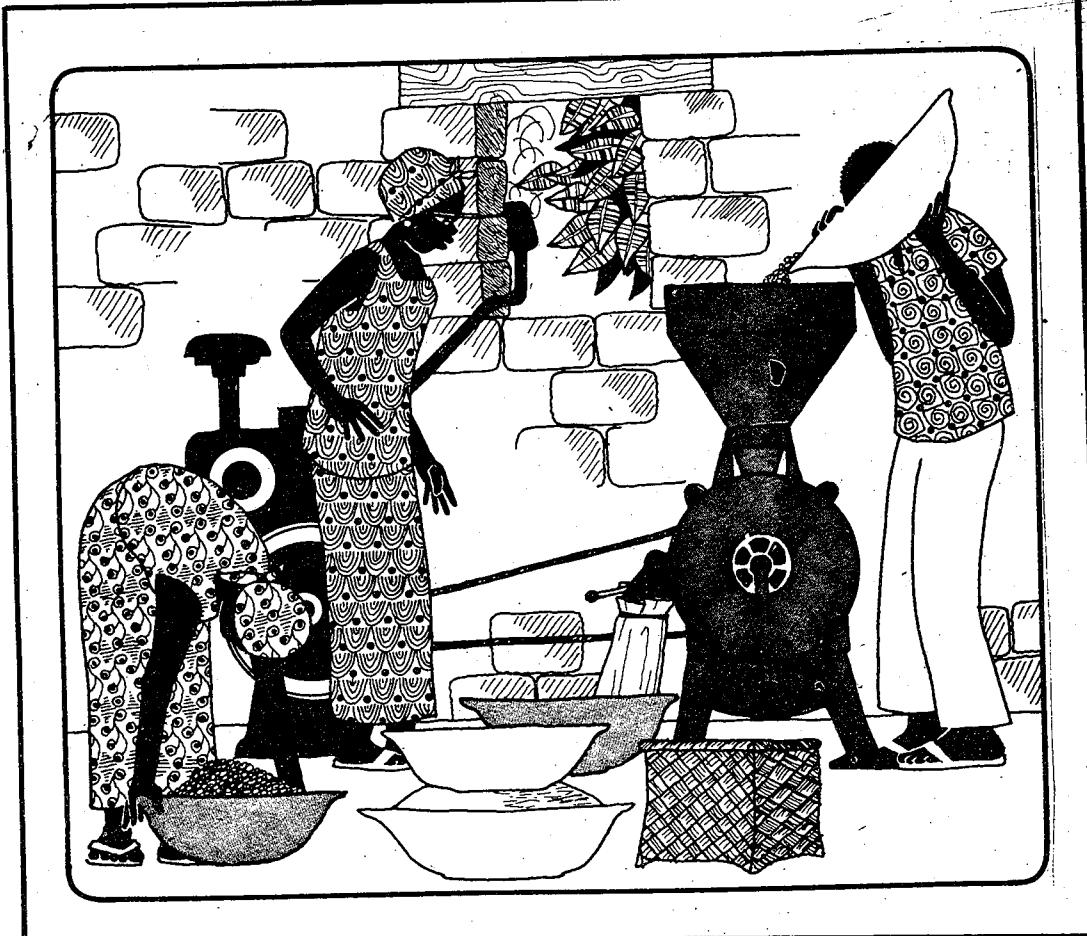
Mògò caman bòra Welesebugu ka
na Sugula o don ; aròndisiman nyè-
mògò Sori Berehima Mamadu Sila n'a
ka jama tun bè yen ; faso tònba ka
ciden tun bè yen ; sènèkèlaw nyè-
mògò Seyiba Jara tun bè yen ; ani
Dawuda Tarawele, cikèlakòlidenw
ka kuntigi ; ani Bubakari Kulubali,
balikukalan kuntigi ; ani dògòtòrò
nyèmògò Daramani Kulubali n'a ka
jama ; ani Welesebugu tubabu baa-
rakèlaw bée lajèlen.

Cikèsèriwusida min nyèsinnen bè
Bamakò lamin i yòrò caman sènèkèlaw
ka baara ma, n'o tògò ye ko "Hòti-
wale", o nyèmògòba Musa Kante na-
na Sugula o don, ka bò Bamakò ; ani
Dagaba Sanògò, balikukalan kuntigi,
ani amerikènw ka jamana ka lasigi-
den n'a ka jama ; ani Aruna Ture,
arajo baarakèla balikukalansoba la.

Lakòli kuntigiw fana tun bè o kè-
nè kan, ka fara badenw ni furunyò-
gònw ni teriw kan.

◦ ◦

K'a ta sògòma fo wula fè, Sugula
cèw, musow, denmisènw, npogotigiw,

bèe farala nyògòn kan, ka mògò na-
taw kùnbèn ni dunun, balaw ni mugu
ni kisèw ci kan ye.

Jama dafalen, Sugulakaw ye mò-
gòw bisimila, npogotigiw ka sòrò ka
ji di bée lajèlen ma kelen kelen. A-
ròndisiman nyèmògò sòròla ka foli
ni tanuni kè Sugulakaw ye, ani ka
dugaw don kè nalenw ye.

◦ ◦

O kò fè, Faransuwa Kulubali ye
kuma ta, k'a nèn don san kònontòn
dèmè la, min kèra Sugula ye Hòtiwa-
le hadamadenya nyètaa kun sira fè ni
lakòlidenw somògò tòn fè, ani dugu
yèrè jòyòrò baara kèlenw na waati
fòlen in kònò : gurupemàn, lakòliso
jòli siman na, cikèlakòliden ka so,
muso jigin so, dògòtòròso jòli, kòlòn

fila senni, denmisènw ka digiwdilali
fala kònò. A ye nyò si masin sòrò
cogoya fana nyèfò, n'o sababu kèra
Karola Wilidèri ye : amerikènw ka
cidenmuso don, min sigilen bè Su-
gula dugu kònò, k'a ka baara nyèsin
denmisènninw balo cogò n'u ka kè-
nyèyà matarafali sira ma.

◦ ◦

Faransuwa Kulubali tilalen kuma
la, jama wulila ka taa nyò si masin
yòrò la. Amerikènw ka lasigiden ye
siso kè k'a juru tigè, wàlasa jama
bè se ka masin ye. O tigèlen kò,
dunaw donna ka nyò si masin filè.
O kèra bonya, karama ni nisòndi-
yaba ye bée lajèlen bolo.

Bubakari Kulubali
balikukalan kuntigi
Welesebugu

sugula ye cèsiri dugu ye

jèkafò ye daamu ye, nka jèkakè nyögòn tè.

An terikè Bubakari Kulubali y'a fò cogo min, kuma caman fòra Sugula seli kènè kan, marisi kalo tile 27 san 1982. Sugula ye dugu min ye, a ye baara min kè nyètaa sabatili sira kan, a ye dèmè min sòrò mògò dòw fè, Sugulakaw yèrè da sera o bée ma.

Nka, u ye min fò k'u sinsi o kan kosèbè, o ye k'a fò ko jè de kèra sababu ye, o baara bée ka se ka nyè. U ko jè ka di, bawo se tè mògò kelen ye, kònò jèlen de bè bii fò. O kòrò tè dò wèrè ye ko fanga bè jè de la. U y'a fò fana k'a jèya ko bèn man kan ka dan dalakuma gansan ma, ko cèsiri de ka kan ka kè. U yèrè ka kuma sen fè, u y'a jira ko "jèkafò ye daamu ye, nka jèkakè nyögòn tè".

Kuma minnu fòra o don, tali kèra o la ka kibaru kalanbagaw ladònniya Sugulakaw ka baara ninnu bée la.

Sugula dugu

Sugula ye dugù ye, min bè Welesebugu mara fè. A ni Welesebugu cè ye kilomètèrè 18 ye. Mògò 738 bè sòrò Sugula. A ni dugu minnu bè dancè bò, olu ye Jalakòrò ye, ani Sikòrò, ani Kafara, ani Dingan, ani Sido ni Bamatoni. Fosi tè u ni nyögòn cè fo bèn, ani furu.

Lakòli min jòra Sugula dugu kònò, o kèra kilasi saba ye. Dògòtòròso kelen ni muso jigin so kelen fana bè yen. Sènèkèlaw dèmè sèriwusida min bè Kulukòrò mara kònò, ko "Hòtiwale", o siratigè kan, zèyèri kuntigi kelen bè yen, cikèlakòliden kelen bè yen. O baarakèla bée ni dugu mògòw bennèn don, u bée b'u ka baara kè konyuman dugu mògòw nyè na.

Lakòliden somògò tòn

k'a ta nowanburu kalo tile 17 la san 1974, ka na a bila bi la, n'o san kònòntònnan daminènen ye nyinan ye, Sugula, Sido ani lakòliden somògò tòn biroba min bè Welesebugu, u ye baara kè ka lakòliso labèn, ka tòli caman san, ani siman bòrèw, ani laso bòrèw, ani tabulo, ani banw ni taburuye ni aramuri. Nin bée kèra dògòdògònин san kònòntòn in kònò. O wari bènna dòròmè 828 446 ma, ka bò yòrò ninnu na :

- Sugula dugu ta : 647 441
- Sido dugu ta : 106 945
- An badenw minnu sigilen bè duguw kònò : 54 060
- Lakòliden somògò tònba ka warijè : 20 000

Balikukalan nafa yera Sugula

Balikukalan dayèlèla Sugula awirili kalo tile 17 san 1971. O ni bi cè, a kèra nafaba ye dugu ye.

Kibaru ka sanyèlèma seli min kèra marisi kalo tile 10 san 1973, Sugula dugu balikukalan karamògò, n'o ye Faransuwa Kulubali ye, a ye kunkòròta sèbèn sòrò, n'a bè fò ko "dipilòmu".

O ni bi cè, dò bè ka fara balikukalan karamògò kan : karamògò naani bè Sugula bi. Balikukalan kelen bè yen, o kèra kilasi fila ye.. A sabanan ye musow ta ye, nka, u tògò la so ma jò fòlò.

Balikukalan sababu la, Sugulakaw b'u ka ko bée kè u yèrè ye bi. Hòtiwale ka hukumu kònò, dugu duuru tara Welesebugu mara la, ka dugutòn sigi olu la. Sugula yera o la, ka dugu ka sannifeere to dugutòn yèrè bolo : kòori, tiga ani nyò. U bè nògò ni kòori fu ta u yèrè ye, k'a juru don cikèlaw la u ka dugu kònò.

U kelen ka zèyèri kuntigi ka so jò, Hòtiwale ye dèmè k'u ye, ka minèn dòw di u ma, marisi kalo tile 29 san 1980 :

- petòròli barigon kelen, a wari : dòròmè 9000
- sukaro karitòn 25, a wari : 50 000
- sègè karitòn 5, a wari : 7200
- kògò bòrè 40, a wari : 17 000

O bée lajèlen kèra dòròmè 83 200 ye. Sugulakaw yèrè y'a feere ka dòròmè 86 038 sòrò. A tònò kèra dòròmè 2 838 ye.

San 1980 kònò na, Sugula yèrè ye tònò min sòrò, o kèra dòròmè 4 028 ye. Min dunna dugutòn fè o san kònò,

sugula ye cèsiri dugu ye

o ye dòròmè 7960 ye. Min tora a bolo, o kèra dòròmè 32106 ye.

San 1981 baara daminèna : u ye mangasan kelen jò, ca sannifeere fènw bila a kònò : kògò, sukaro, sègè, nalo, farini, nèsikafe, bòn'bònw, sigaratiw, ani fèn misèn saman wèrèw. San 1981 bannen, u ye jate bò. O y'a òrò, wari min bè bolo la, o bè bèn dòròmè 165 038 ma. Min dunna o san kònò, o kèra dòròmè 17377 ye. A tò ora dòròmè 147 661 ye.

O de y'a to, Sugulakaw ko kalan nafa tè fò ka ban : nògò tè se ka baara nafama caman kè n'i ma kalan, dugu nògòw tè se ka bèn konyuman n'u ma kalan.

Ausow dèmèni

Okutòburu kalo tile 25 san 1980, Karola nana i sigi ugula, k'a ka baara nyèsin Sugula ni a lamini duguw la, dògòtòròso ka jè kònò. O ni bi cè, o kèra dèmèba e. Karola ka kisè, a ye sé ko la. Sugula n'a lamini ugu musow ka denbatigiyà bè nògòya u ma denw ka ènèya sira fè, an'u balo cogo nyuman.

A ye se ko la, tobili bè kè ka nyè cogo min, ni dògò

bèrè ma jeni : Sugula, Sido, ani Kafara, tobilikèdibi tan ni kelen jòra ka ban o duguw la.

O musoya baara kelen sira kan, a y'an dèmè ka nyò si masin kelen lase Sugula n'a lamini duguw kama. O masin sòngò ani so jò musaka misèn bée bennna dòròmè 320500 ma. Sugulakaw tun ka kan ka min sara a la, o ye dòròmè 110 400 ye. Sugula cèw ye dòròmè 49 300 bò, musow ye dòròmè 35 700 bò, k'a warijè kè dòròmè 85 000 ye. Sugula ta tò kèra so baara musakaw ye. Amerikènw de ye dèmèni kè ka nyò si masin in sòngò tò bò.

Ji ko

Nka, haminanko min bè Sugulakaw la bi, o ye ji ko ye. Dèmèni sòròla o fana la : "Sekurukatoliki" ye kòlònbà kelen sen ú ye, "Karimali" fana ye kòlònbà kelen sen u ye. O bée n'a ta, ji ko ka gèlèn hati bi Sugula dugu kònò. O kama, dugu denmisèn wye jèkulu sigi sen kan : ji boli folon minnu bè dugu laminiw la, u bè kaba doni, ka balan fitinin 26 kè, walasa ka ji lasumaya, a ka don dugu rò. O kò fè, u b'a fè ka balan dan falanin kònò nyinan. Sekuru ye o nègèsinsan di u ma.

denmisèn wye ka foli kan

Sugula denmisèn wye tòn nyèmògò tògò la, Sugula denmisèn wye tògò la; an ka foli bè an ka kumandan kòròba ye, o min ye a sen da a kun ka bò Kati, ka na an fè Sugula.

An ka foli bè an ka kumandan ye, an ka foli bè depute ye. An ka foli bè an ka sènè kè sèriwusida nyèmògòba ani a jènyògòbè ye, ni o ye Hòtiwale ye. Anw ka foli bè an ka denmisèn tònba nyèmògò ye Wellesebugu.

Mògò o mògò ye sen da i kun ka na Sugula, an ka foli bè u bée ye, dan tè foli min na. Aw bòrà aw kà so, aw donna aw kà so.

Sani an ka taa nyè, an da bè se

sugula ye cèsiri dugu ye

an ka nyémogòw nyumanw ka baara ma, minnu ma dogo anw ka maraba in fan si fè. U ka cèsiri ni sabali de kosòn, an bë nin kénè kan bi. Bi ye olu kunnawolo kénè ye. Bawo, bamananw ko : "misi kulu bë jè, k'a gèn bere kelen na ; nka, mògò bée n'a gèn bere don." O la, mògò tèna an, denmisènw fò.

◦◦◦

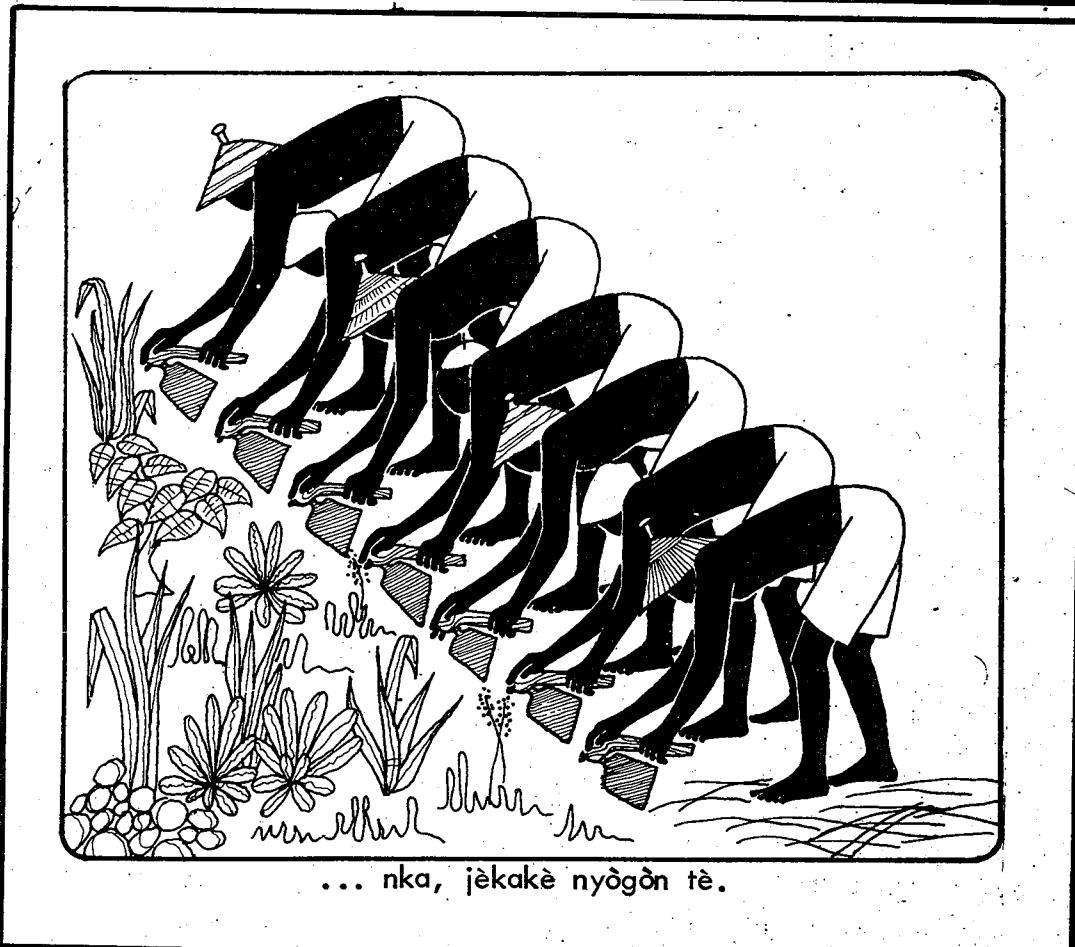
An ka foli bë amérikèn w ka lasigiden ye. Nka, o foli, an bë o di an ka nyémogòw ma, minnu ma sigini u ma jò, ni u bë anw kò waati bée, k'an bila sira nyumanw kan, u ka amérikèn w ka lasigiden in fo anw tògò la.

◦◦◦

An ma nyinè Karola kò. Bi, anw denmisènw tè se ka Karola ka kèwale nyumanw bée fò. Nka, an bë min sòrò k'a fò, o ye k'a jira nin jama la ko kabini Karola nana anw fè don min, a ma cè fisaya ni muso ye, a ma muso fisaya ni cè ye. Karola ye an denmisènw faw kè a fa ye, ka anw baw kè a ba ye. O cogo la, a ye nin dèmè min kè nin ye, a ma o kè Sugula mògòw dòròn kosòn, nka Sugula ni a lamini dugu bée. Nka, ko mana diya mògò ye cogo o cogo, a to i kònò, o nyögòn tè.

◦◦◦

O la sa, ka Karola ka baara nyumanba jira a' la, an ka kumandan kòròba tògò la, an ka aròndisiman kumandan tògò la, an ka sènè kè sèriwusida, n'o ye Hòtiwale ye, o nyémogòba tògò la, an ka depute ni pariti tògò la, an bëna kile di amérikèn w ka lasigiden ma. O kile ye Sugula bulon daba kile ye ; o ye jè,

... nka, jèkakè nyögòn tè.

kelenya, ani kanuya kile ye. Nin kile ka kè aw ni anw bolo taamashyèn ye. Hali ni aw mago bë anw na, su fara tile kan, aw ka na don, aw kan'a to bulon da in yèlènnèn ka to, a tugulen ka to.

◦◦◦

Anw denmisènw tè se ka an ka nisondiya kuma fò ka se a dan na bi. An bë dugaw kè, ala k'a ni nyémogò nyumanw to anw jigi ye, aw kana nyinè anw sènèkèlaw kò ; bawo, jègè jigi ye ji ye cogo min, anw sènèkèlaw jigi ye aw ye o cogo la.

Nin ye anw denmisènw ka kuma ye. Ni an donna mògò minnu gasi la, o tigi ka yafa an ma, anw ye denmisènw ye.

Hòtiwale ganiya

San 1981 kunceli hukumu kònò, Hòtiwale kuntigiba Musa Kante y'a nyini a baarakènyögòn w fè, u k'u ganiya jira sènèkèla cèsirilenw na, kénèya, sòrò yiriwali n'u ka dinyèlatigè konyuman siratigè la.

A ko : olu minnu ye dugukòlo la baara li baju ye, n bë u ka cèsiri sèmèntiya.

A ko : dèmè o dèmè, ka nyèsin sènèkèlaw ma, o ka kan k'a sòrò, u y'u ka baara kétaw tònò waleya. O de bë dèmè ninnu kèbagaw ni sènèkèla dèmè sèriwusidaw baarakèlaw nisondiya u dèmèni na.

Ja minnu filè kibaru nyè naani ninnu na, olu bòra gafe dò la, min kofòra kibaru nimòrò 115 la, n'o ye "Jèkabaara tòn farafinna dugù dò kònò" ye.

lamidu soma nyakate

Don dò laansara fè,
Lamidu Soma Nyakate ko a ka jònmoso dò ma,
a ko : - "Ne ka waliso ta, ka na,
n ni Nyagalen ka wali bò."

O taara, numuw yé ka bògò dila, k'a nyègèn
finfin ni bugurinjè ni bélè bilen na.

O waati la, an bè nyègènni kè n'olu de ye,
pèntiri ko tile ma na.

Jònmoso taara o bògò dilalen ta, ka na o sigi,
o kèlen bè nkòso ye.

Nyagalen, den tinyèlen de y'a ye, a y'a cè suruku,
a ko : - "Maanu wala, n makè,
e, faamatò ka nkòso ye bògò yèrè de ye ?

O jigin dè, ne ka taa n ta ta ka na,
baa ye min dila ka di ne ma."

A furu kalo kònòntò, a ye kònyòminènwalaka,
ka taa nkòso ta ka na, wari y'a nkòkisè ye ;
a dilalen bè k'a kè seleke naani ye,
ka nkòkisè mugan ni naani kè a kònò,

o ye wari yeelelen ye, k'o pènpèrèn.

Nyagalen nana o ta, k'o sigi kalaka kan,
a bilennen fo ka kalaka sanfèla bilen.

Lamidu Soma Nyakate kabara sa :

- "Aa, Nyagalen,
e fa ye sanu nkòso yèrè de dila ka di i ma ?"

A ko : - "Òwò."

- "I fa ye sanu nkòso yèrè de dila ka di i ma ?"

A ko : - "Òwò."

- "Aa," a ko : "wa, Nyagalen, na an ka nkò bò;
nka, e ni mògò wèrè tèna nkò bò nin na bilen ne kò dè."

Nyagalen ko : - "Un un," a ko : "n makè,"

a ko : "mògò wèrè nyini, i n'o ka wali bò,
muso n'a cè tè nkòbonyògòn ye,
sabu la, a bè muso nyè don a cè la."

Y'a dòn, o waati la, an tun tè damiye bò,
nka musow tun bè nkò bò, cèkòròbaw bè npari bò.

A bée ye bòcogo kelen ye,
nka an bè danfara don u ni nyògòn cè,
an ko cèw ta ma ko "npari",
an ko musow ta ma ko "wali", wala "nkò".

O nkòbò n'o nparibò de yèlèmana sisan,
k'a daminè damiye la,
ka na marasi ni buluw ni lido la.

A ko a cè ma : - "Ayiwa, mògò wèrè nyini."

Lamidu Soma Nyakate ko :

- "Na, an ka nkò bò sa, ne ni mògò wèrè bè se

ka nkò bò du kònò yan ni e tè wa ? Na i sigi."
Nyagalen nana i sigi ; u yé sanu nkòso sigi,
k'a wari nkòkisèw tila u ni nyògòn cè ;
Nyagalen ye wo tan ni fila ta,
Soma Duga ye tan ni fila ta.
U ye nkò bòli daminè wulatileja fè.

O tuma, laansara ko tè fò, selifana tè fò,
ko, bari, ko n'i ye bamanan kan mèn ko "selifana",
ko seli ko jiginnen b'a kònò.
U b'a fò ko "wulatileja" de.

U ye nkò bò daminè wulatileja fè ;
fo tile bèna sumaya.

Nyagalen nana a cè ka nkòkisè bée minè,
a sera a la.

Denmisènnin don, a t'a dòn, o ye ko jugu ye ;
a y'i tigè k'i bin kalaka kan,
a yèlèla fo a b'i kolonkolon ;
a y'a fa ka funèkè wele, a ko :

- "N baa Funè Magan Kamara,
n baa Funè Magan Kamara, n sera i jatigikè la."

Funèkè ko : - "I Tarawele,
nin tè baasi ye wo. N'i sera ne jatigikè la,
n ko e fa fana ye Du Muke Tarawele ye,
o ye se cèw la."

- "Aa," Lamidu Soma Nyakate ko :
"Nyagalen, an ka nkò bila."

U ye walibò dabila.

O dugujè wula fè, a ko :

- "Nyagalen, na an ka nkò bò."

Nyagalen taara nkòso ta, ka na a sigi.

A ko : - "Nyagalen, Nyagalen, na an ka nkò bò dè."

Nyagalen ko : - "Ayi," a ko :

"n makè, mògò wèrè nyini ;

ne y'a fò i ye,

n ko muso n'a cè tè nkòbonyògòn ye ;

nkòbò, a bè muso nyè don a cè la dè,

mògò wèrè nyini, i n'o ka wali bò."

- "Ayi," a ko : "na an ka wali bò.

Ne ni mògò wèrè tè se ka wali bò ni e tè."

A ni Nyagalen nana walibò daminè tugun ;

wulatileja fè, fo tile bèna suma,

Nyagalen nana a ka nkòkisè bée minè a la tugun.

Nyagalen ko a ma :

lamidu soma nyakate

- "Ii, n makè, a kèra o don o ta si ye dè." Lamidu Soma Nyakate ko :
 - "Nyagalen, o don o ta si ye mun ye ?"
 A ko : - "Ne t'o dòn wo."
 A ko : - "A fò kè."
 A ko : - "N makè, kunun, ne ye tulonkèkuma min kè e fè, i nyè bilenna dè.
 Ne dun ye e nyè bilennen ye cogo min na,
 i b'a sòrò,
 tulonkuma digilen bè e la ;
 kó min dun bè e tòorò, né t'a fè ka o kè dè."
 - "E," a ko : "a ma n tòorò."

A yèlèla tugun, a y'a fa ka funèkè wele,
 a ko : - "Ehè, Ehè, Funè Magan Kamara,
 n sera i jatigikè la bi tugun."
 Funèkè ko a ma : - "I Tarawele.
 Sisiya Jònmgagan ni Waliya jònmgagan mòden,
 i Tarawele.
 N'i sera ne jatigikè la, o tè juguman ye wo ;
 n ko, i fa ye Du Muke Tarawele ye,
 o fana ye se cèw la."
 Lamidu Soma Nyakate kumana o yòrò la sa,
 a ko :
 - "Nyagalen, an ka nkò bila."

11. kèlemasaw baarakèda

U nana nkò bila.

Lamidu Soma Nyakate wulila ka taa a ka jònso la,
 ka jònksamalen tan ni fila nyini o yòrò bée.
 A y'olu yèlèn so kan, k'u ka taa Nyènina,
 ka taa Du Muke Tarawele kunkolo tigè ka na n'a ye,
 sabu la, a denmuso ko a ye se ale la.

Jònksamalen tan ni fila wulila o de la,
 ka na anw fè Nyènina.
 O tuma, bamanan tè dunan jate,
 an ko bée ma "dunankènin".
 U m'u nyininka u nakun na,
 u m'u nyininka foyi la,
 olu fana tora yen, fo ka su tan ni fila dafa.
 Su tan ni filanan,
 u ye bamanankè siso nyini k'a dòn,
 k'a ka cèso dòn.
 O dugutila fè,
 u nana don nyègènkogo kò fè,
 cè wòorò ye nyègènkogo ta,
 ka na a sòrò,
 Du Muke Tarawele dalen bè a ka cèso kònò,
 a bè sunògò kalaka kan.
 A musonin ncinin dalen bè so fan kelen fè duguma,
 o fana bè sunògò.
 Mògò fila nana i poron a dalen kan,
 a ma se ka hali i lamaga,
 sanko ka mankan wèrè bò.
 U ye bamanankè kun tigè,
 ka bò n'a ye, k'a di wòorò ma ;
 u ye kogo ta, u bòra,
 u ye kunkolo bila bòrèba kònò ka tèmè.

Tuma min, ni bamanankè ni bèna bò a la sa,
 n'a b'i sèrèkè sèrèkè dalan kan, muso kununna.
 A fora ka wuli, ka nyininkali kè :

- "N makè, mun b'i la ?
 I b'i sen sèrèkè mun na ? Mun de kèra ?"
 O fora ka takurunw da, ka tasuma mènè,
 a y'a sòrò, a cè kunkolo tigèlen don,
 joli woyolen bè, fo ka sigi so fan kelen fè.
 A kulela, a ko :
 - "Maanu wa la, nin kèra kabako ye dèrè.
 Ne si banna dèrè. Ne sònju ru cunna n kònò dèrè.
 Ne makè kun tigèra ka n to sunògò la,
 ne ka nin kèra sunògò kabako ye dèrè.
 E, ne laban ko tinyèna dèrè."
 O kulela giwu ; dugu girinna,
 cèkòròbaw ni kamalen, an ye mònyònw tugù,
 an nana bamanankè ka da la,
 an ma mògò ye, an y'a sòrò,
 bamanankè kun tigèlen don.

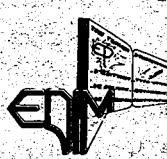
Dugu jèra, mògòw ye sosennòw ye,
 ka taa tilebin fè :
 - "O," ko : "sotigi ninnu tun bè yan kunun o,
 u taanò filè ;
 yala, masakè jumèn bè nin kè ?
 Masakè jumèn b'an ni tilebin cè,
 n'o bè mògò bila ka na nin kè ?"
 Dòw ko : - "Lamidu Soma Nyakate, i b'a sòrò, o don."
 Dòw ko : - "O tè, sabu la, a denmuso furulen bè o ma."
 Mògòw ma bèn kuma kelen kan,
 an ye bamanankè su don Nyènina.
 (a tò bè bò kibaru nataw kònò)

bamanankan gafe kibaruya

seku tunkara

nsiirinw ni maanaw

EDITIONS IMPRIMERIES
DU MALI

"nsiirinw ni maanaw" bè se ka sòrò yòrò min, o filè nin ye :

ènpirimeri Kase Keyita

b.p. 21

Bamakò

Mali

a sòngò : dòròmè 87.

nsiirinw ni maanaw

Kibaru kalanbaga bè ye Muhammedi Fonba ka lètèrè kalan kibaru nimòrò 112 kònò, k'a dòn ko Seku Tunkara fatura Abijan, san 1981 mè kalo tile 11.

Seku kònì ye dinyè to, nka a ye baara min kè, o baara bè ka mögò magonyè hali bi : sani ala ka wele ka se a ma, a tun ye gafe dò labèn, ko "nsiirinw ni maanaw". O gafe de bòra kosa in na ènpirimeri Kase Keyita sababu fè.

Nsiirin ni maana wòorò sèbènnèn bè gafe in kònò. O nsiirin ninnu na, dòw bòra kibaru kònò san 1978 ni san 1979 la, dòw tun ma sèbèn fòlò.

Hali bi, an bè barika da an terikè Seku ye. Ala ma hinèna a la, k'a fara jòn kunnandiw kan.

Daa ka Kòrè kèle

Kabini salonnasini an y'a mèn ko mögò caman tun bè "Daa ka Kòrè kèle" nyini, ka dèse. O gafe bòra kabini san 1977, k'a kè gafe 5.000 ye, nka abèe feerela k'a ban pewu. O kosòn, ènpirimeri Kase Keyita ye dòw dila ko kura kosa in na. Ni min b'a fè k'a sòrò, o sòngò ye dòròmè 165 ye.

gafe + tòw

Gafe minnu sèbènnna bamanankan na, ka bò ènpirimeri Kase Keyita sababu fè, o gafe bè tan ni fila bò. Nka, o gafe ninnu na, dòw feerela fo k'u bèe ban. Minnu bè se ka sòrò hali bi, olu filè nin ye :

- n ka nakò. A sòngò : dòròmè 50.
- Jònkolonin kèle. A sòngò : dòròmè 625.
- Sunjata Keyita ka maana. A sòngò : dòròmè 50.